



# Lacerta Nieuws

PERIODIEKE UITGAVE  
VAN DE NEDERLANDSCHE VEREENIGING  
VAN TERRARIUMHOUDERS „LACERTA”

Correspondentie en vragen te zenden aan den secretaris der vereeniging:  
J. Th. ter Horst, Vier Hoemskinderenstraat 159, Den Haag.

## Grieksche landschildpad legt eieren

door A. Th. Reijst, Driebergen.

In mijn opstel over bovengenoemde schildpad, op bladzijde 20 van den 13en Jaargang van „Het Aquarium”, beschreef ik U, dat ik een dezer schildpadden reeds 21 jaar in mijn bezit had en des zomers met de andere vrij in een afgesloten gedeelte van mijn tuin liet rondloopen. Al die jaren had ik nog nooit waargenomen, dat dit dier neiging vertoonde om eieren af te zetten, hoewel het er bij vertoovende mannetje dikwijls pogingen aanwendde om bruiloft te vieren. Zoo werd ook dezen zomer door een veel kleiner mannetje vaak toenadering tot dit wijfje gezocht, doch voor zoover ik kon waarnemen, werden deze liefdesbetuigingen niet met succes bekroond.

Op 18 Juni 1944 om 13.45 uur nu, betraptte ik toevallig het wijfje, terwijl het bezig was een kuiltje in den grond te graven. Het deed dit door beurtelings met den linker- of rechterachterpoot de aarde ter plaatse te verwijderen. Op het moment, dat ik dit waarnam, was het kuiltje reeds 10 of 12 centimeter diep en werd de laatste hand — of liever poot — gelegd aan deze broedplaats voor de eieren. Want, dat het hier te doen was om een afzetgelegenheid voor de eieren te scheppen, had ik dadelijk begrepen. Het duurde dan ook niet lang meer, of het eerste eitje werd in de kuil gedeponceerd. Daarna werd wederom beurtelings met den rechter- of linkerachterpoot een beetje aan de aarde in het kuiltje gekrabbeld en het eitje, hetwelk vrijwel rond en naar schatting pl.m. 3½ à 4 centimeter doorsnede mat, opzij gedrukt. Het is onbegrijpelijk hoe zoo'n, naar verhouding tot het lichaam van de schildpad, betrekkelijk vrij groot ei uit die kleine anaaiopening onder aan den staart van het dier kan komen, hetgeen toch blijkbaar zonder veel moeite geschiedde. Dit ging zoo door, totdat er 5 stuks eieren in de kuil lagen. Ik kon alles goed en van vlakbij waarnemen, daar het dier zoo mak is, dat het zich door mijne aanwezigheid in 't geheel niet liet storen.

Na het 5e ei, dat een kwartier na het eerste kwam, werd nog een beetje met de achterpooten in de kuil geschikt en gekrabbeld, waarna de uitgeworpen aarde wederom op de eieren werd gedaan, de kuil gedicht en de grond aangestampt.

Het geheele voorval heeft zich ongeveer in 3 kwartier afgespeeld en indien ik niet toevallig getuige was geweest bij deze heugelijke gebeurtenis, zou ik 't aan deze plek niet hebben kunnen zien, zoo goed had de schildpad den oorspronkelijken toestand wederom hersteld.

Nu zou ik natuurlijk graag zien, dat tezijnertijd uit deze eieren jonge schildpadjes kwamen! Waren deze eieren bevrucht? Ook dat is een vraag. En zouden deze eieren zoo buiten in ons (heerlijk?) klimaat wel tot ontwikkeling komen? Wederom een vraag. Ik besloot alles te laten zitten zooals 't eenmaal zat, omdat ik gelezen had, dat het niet goed is de eieren aan te raken of te verplaatsen en slechts de natuur te hulp te komen, door op de plek waar de eieren verborgen waren, een soort broeikastje te maken, waartoe ik de glazen kap van een ongebruikt staand aquarium benutte, na er eerst nog een dot hooi over gestrooid te hebben. En nu maar afwachten of er ongeveer na een 6 of 7 weken resultaten te zien zullen zijn. Hopenlijk krijgen wij nog een warmen zomer. Ik zal U berichten als het zoover is.

## Bespreking tijdschriften.

„Blätter für Aquarien- & Terrarienkunde”, bijlage van „Wochenschrift” Nr. 2 van 15 Mei 1944. Prof. R. Mertens. Eenige waarnemingen omtrent de *Aspis cerastes*, een der Hoornadders. Dr. W. Klingenhoffer en Prof. R. Mertens. Opmerkingen over het verkleuren van de *Callagur borneensis*, een schildpad uit Borneo. K. Koch heeft eenige herpetologische waarnemingen aan de Azorenkust in November beschreven; R. Harthieb schrijft over de Scheltopoesik in het terrarium. O. Streck vervolgt zijn waarnemingen van Amphibiën en reptielen in Rusland te beschrijven, verder kleine mededeelingen over de *Uromastix acanthinurus*, een lichtgevende hagedis uit Trinidad (*Proctoporus shrevei*), en over het kweken van *Drosophila funebris* en *melanogaster*, enz.

„DAS AQUARIUM”, No 2, APRIL 1944.

Schumacher, der Biologische Kulturfilm von Lente, meer speciaal de film: „Sabno, die Farelle”; Laubmann: Die Bedeutung des biologischen Kulturfilmes für die zoologische Wissenschaft; Laubmann: Haltung und Pflege von Kreuzottern für den biologischen Kulturfilm; Faeklam: Ein Wort an Alle (over kweken en kruisen); Harthieb: Beobachtungen an Seeschneppen. Vereenigingsnieuws en diverse kortere mededeelingen.

„DE LEVENDE NATUUR”, MEI 1944.

v. d. Lijn: Een Geologisch Natuurmonument bij Urk, Willeke: Wolzwevers; Engel en Dresscher: Nederlandse bloedzuigers; Thijssse: Van Groei en Bloei en Jaargetijde; Schreuder: Braakballenonderzoek; Vragen en korte mededeelingen.

„DE LEVENDE NATUUR”, JUNI 1944.

Adriaanse en Baerends: De Kleine Rupsdooder; Lammens: Broedvogels op „Oud Poelgeest” bij Leiden; Thijssse: Van Groei en Bloei en Jaargetijde; idem: Herinnering aan de loopende enquette (o.a. aan die over de inlandse reptielen); HEET U AL VAN U LATEN HOOREN, LACERTA-LID? Vragen en korte Mededeelingen over vogels en vissen. v. d. L.

## Eenige aantekeningen bij de geboorte van levendbarende

### Hagedissen

door L. J. Dijkhuis, Groningen.

Met vakantie in Zuid-Limburg vertoevende is het mij, in samenwerking met een vriend, gelukt, in de omgeving van Gulpen een drachtige Levendbarende Hagedis (*Lacerta vivipara*) te vangen. Daar ik op het gebied van terrariumkunde nog een beginneling ben, was deze vangst een groote aanwinst.

Thuis gekomen werd alle aandacht aan dit exemplaar gewijd, want het moment van eieren leggen zou mij, indien eenigszins mogelijk, niet ontgaan. Ik mag dan ook wel van groot geluk spreken, dat mij dit niet ontglipt is.

Het begon heel eenvoudig. Er werd door de hagedis op een beschut plekje een kuiltje gegraven van ca. 4 cm diepte en met een diameter van ca. 2,5 cm. Hierin nam zij plaats met de achterpootjes en achtereenvolgens werden er 7 eitjes gelegd in den tijd van drie kwartier. De eieren waren ongeveer zoo groot als kleine bruine bonen en hadden een bruin-zwarte kleur. Door het civlies heen was het jong te zien; het maakte af en toe krampachtige bewegingen.

Nadat alle eieren gelegd waren, zat het moederdier eenigen tijd roerloos neer, langzaam aan kwam er weer beweging in. Zij krabde wat zand over de eieren en vervolgens stootte zij er met den neus tegen aan en trappelde er met de voorpootjes op.

Ineens spatte er een eitje open en een klein zwart hagedisje van ca. 2,5 cm lengte, roetschte de wijde wereld in. Het scheen blij te zijn, de cel verlaten te hebben, want het rende als een bezetene. Ook de volgende hadden dezelfde allures.

Eén had echter moeilijkheden bij de geboorte. Het kon niet loskomen van het civlies en lag eenigen tijd als dood terneer. Plots kwam er echter leven in. Het moederdier wilde hulp bieden; dit was echter niet noodig. De kleine verbrak in een oogwenk zijn kluijsters en dartelde even later met zijn broertjes en zusjes door het terrarium.

Al dit wonderbaarlijke speelde zich af in den tijd van twee uur. Het kuiltje, waarin de eieren gelegd waren, werd gedicht en niets herinnerde meer aan dit interessante gebeuren, ware het niet, dat er thans, met de moeder, nog zeven kleine hagedissen het terrarium bevolkten.

De voeding van de jonge dieren baarde mij in het begin wel eenige zorgen. Wat moest er gevoerd worden? Het moederdier at spinnen, wormen, torren en ander klein ongedierte. Zouden de jongen zich hiermee ook kunnen gerieven?

De eerste dagen heb ik niet kunnen vaststellen, welk voedsel zij tot zich namen, maar na ongeveer een week werden er pogingen in het werk gesteld om spinnen te vangen. Deze waren hen echter meerendeels nog te vlug af. Misschien waren zij hen ook wel te groot. Met bladluizen konden zij beter overweg. Opmerkelijk was, dat zij beter en sneller reageerden op een prooi, welke zich vlug voortbewoog, dan op een langzaam voortbewegend aas. Zaten de bladluizen stil, dan was er geen hagedis, welke er naar taalde, kwam er echter wat beweging in de massa, dan waren zij er ook als de kippen bij. Regenwormen van niet te groot kaliber waren ook steeds welkom.

Het voeren van de dieren was iederen dag weer een waar genot. Zoodra de voederdieren werden losgelaten, kwamen de jagers te voorschijn en konden dan hun jachtlust botvieren. Met hun vieren zaten zij soms aan een dikke spin te plukken, zoodat deze onvermijdelijk het loodje moest leggen.

Welk het rantsoen van een hagedis is, zou ik nauwelijks durven zeggen, er werd zoo lang gevangen als er iets te vangen was. Drinkwater moet niet vergeten worden. Op warme dagen vooral nemen zij graag een slokje frisch water.

Tijdens een der jachtpartijen kwam een jonge *Lacerta Vivipara* met zijn prooi in het vaarwater van een *Lacerta Agilis*. Of deze gestoord werd in zijn rust, of dat er iets anders was hetwelk hem hinderde, (iets wat ik niet heb kunnen constateeren) het beestje werd kwaad en greep de kleine in zijn nekel en slingerde het hevig heen en weer. Totaal beduusd bleef het eenigen tijd roerloos liggen. Spoedig kwam het echter weer bij en zette de jacht voort. Dit is de eenige keer geweest, dat een der terrarium-bewoners zich vergrepen heeft aan de jonge *Lacerta Vivipara*.

Hoewel ziekte-gevallen gelukkig niet zijn voorgekomen, heeft één er toch het leven bij ingeschoten. Bij een verwoeden aanval op de prooi hapte het beestje in een zandhoop en slikte een hap zand mee naar binnen, hetgeen binnen enkele oogenblikken den verstikkingsdood tengevolge had.

Toen de hagedisjes drie weken oud waren, vertoonden zich de eerste symptomen van vervelling. De lengte was toen ca. 5 cm. Bij alle begon de vervelling vrijwel gelijktijdig. De een was echter eerder „schoon” dan de ander en na ongeveer 4 weken hadden alle hun oude jasje verwisseld voor een nieuw. Na de vervelling was duidelijk verschil in teekening te constateeren, zoodat toen de mannelijke en vrouwelijke exemplaren van elkaar te onderscheiden waren.

Naarmate de tijd verstreek, de dagen korter werden en de zon niet zooveel kracht meer had, vertoonden de dieren zich niet meer den geheelen dag. Scheen de zon nog eens extra lekker, dan waren zij weer volop in actie.

Herfsttijd is ook de tijd van spinnewebben. Bijna iederen morgen waren de prachtigste webben in het terrarium waar te nemen. Soms geheel overdekt met dauwdruppels. Wanneer de zon haar eerste stralen hierover goot, waren alle kleuren van den regenboog waar te nemen, de dauwdruppels glinsterden als parels. Jammer is het, dat men zooiets schoons niet aan ieder mensch kan laten zien. In het terrarium is alles in miniatuur, maar buiten.... Zooiets groots is niet in woorden te zeggen, dat moet men beleven!

Het weer werd kouder en daar er overdag toch vrijwel geen leven te bespeuren was, heb ik het terrarium naar binnen gehaald. 1 November 1943.

De hagedisjes waren ruim 3 maanden oud en 6 cm lang. Nu is het afwachten, hoe zij den winter zullen doorkomen, opdat het volgend jaar hun verdere ontwikkeling kan worden nagegaan.

## NUTTIGE NOOTJES.

Bijdragen voor onze rubriek „Nuttige nootjes” worden gaarne ingewacht. Ieder kan hieraan medewerken. Schoonhouden van terrarium-ruiten.

In vele gevallen ziet men den terrariumhouder in de weer met spons en zeem, om zijn ruiten schoon te krijgen. Een doeltreffende methode, welke ik steeds toepas, en die in dezen tijd van o.a. spons-en-zeem-schaarschte aanbeveling verdient, is het gebruik van een heel licht vochtig gemaakte krant. Na te wrijven met een droge krant of een prop vloe- of zijdepapier. Met schoonmaken der ruiten wachten, tot eventueel sproeiwater eenigszins is opgedroogd.

J. Smith Jr., Rotterdam.

## Aas voor de vliegenvaal

Het aas voor de vliegenvaal is volgens mij: kaas. Of het 40 pl. of 20 pl. is doet er niet toe. Men hoeft ook niet de lekkerste plakjes voor de vliegen te bewaren. Wanneer men stukken korst weekt in water en deze daarna in de vliegenvaal legt en er bovendien voor zorgt, dat er steeds een klein laagje water onder de kaas staat, dan verspreidt de vliegenvaal na enkele dagen een heerlijk luchtje (voor de vliegen!) Men behoeft nu tenminste geen huisjesslakken te vermoorden, zooals op pag. 54 van den 2en Jaarg. aangeraden wordt, iets dat de val nog „onsmakelijker” maakt dan zij al is.

J. Tuinstra Jr., Den Haag.

## Gladde slang (*Coronella austriaca*).

Op 17 October 1943 ontving ik een jonge Gladde Slang (*Coronella austriaca*) die in de omgeving van Den Haag gevangen was, vermoedelijk dus een verslept exemplaar. Het diertje was zeer levendig en maakte geenerlei aanstalten om te gaan winterslapen. Derhalve besloot ik om te trachten het met een weinig voeding door den winter te brengen. Ik had echter geen ander voedsel bij de hand dan jonge meelwormen, welke niet bepaald een goed voedsel vormen. Deze dieren werden echter om te beginnen vlot door het slangetje aangenomen. Ik lette er nauwlettend op of er ontlasting kwam, en toen dit geschiedde, voedde ik na enkele dagen nog eens. Toen ook hierna de spijsvertering goed scheen te werken, plaatste ik het slangetje in een klein bakje onder een warmtelamp en meende het pleit gewonnen te hebben. Hierna werden echter niet dan met moeite meelwormpjes aangenomen, zoodat ik tenslotte dwangvoeding toepaste. Steeds echter vond ik voldoende excrementen, zoodat ik meende, hiermede rustig, hoewel matig, door te kunnen gaan. Op 1 Dec. 1943 was het diertje echter vrij onverwacht dood. Ik zond het naar onzen onvolprezen Sectiedienst en daar vond men in het darmkanaal overal harde onverteerde propfen chitineresten, waardoor de darm hier en daar uitgebocht en verwijd was. vlak voor den anus bevond zich een harde prop chitinehuidjes. Het is derhalve duidelijk, dat dit de doodsoorzaak geweest is. Al doende leert men. Het is dus gebleken, dat het vinden van excrementen geen bewijs is voor een normale werking der spijsverteringsorganen.

v. d. Laan.

## Zwarte variëteit van de zandhagedis.

Ons lid G. Uiterdijk te Zeist deelde ons mede:

Sinds Juli bezit ik een zwarte variëteit van de zandhagedis. De heer Van der Laan, bij wien ik mijn licht opstak, schreef mij daarover het volgende: „De *Lacerta agilis*, welke in Uw bezit is, en welke die donkere kleur vertoont, kan een plaatselijke variëteit zijn, of wel: er kan een vervelling op komst zijn, of wel: het diertje kan afkomstig zijn uit een streek met zeer donkeren

bodemgrond of begroeiing. Wacht U eens af of de kleur blijvend is."

Dit heb ik inderdaad gedaan en sedert dien tijd is mijn hagedis reeds tweemaal verveld en alleen met het gevolg, dat zij nog mooier zwart is geworden. Zij heeft een blauwzwarte staalkleur. Bij zeer nauwkeurig toezien kan men, als het ware onder het zwart, de teekening zien, welke er op duidt, dat het dier een vrouwtje is. Wie kan mij eens inlichten of hij of zij ook zoo'n exemplaar bezit of misschien gezien heeft? Dit komt een nauwkeurige bepaling van de verspreiding van deze zwarte exemplaren ten goede. Inlichtingen worden gaarne door middel van dit blad ingewacht. Bij voorbaat mijn hartelijken dank.

## Het gecombineerd vochtig-droog terrarium

door A. van Dijk, A'dam.

Het is meermalen bewezen, dat ook een klein terrarium van ong. 50 cm lengte ons een ware bron van genot kan verschaffen. Ook met betrekkelijk weinig planten kan een terrarium al een aardig aanzien krijgen. In mijn terrarium had n.l. vijf planten in het droge en twee in het vochtige gedeelte. De afmetingen van mijn terrarium zijn als volgt: van den bak zelf 50 x 40 x 35 cm en de kap 51 x 36 x 13 cm, bodembak (ruim 25 x 25) x 5 cm, rand van den bak is 5 cm hoog. De geperforeerde zinkraampjes aan de zijkanten zijn 9 cm hoog.

Ik heb mijn bak ingericht als volgt: (tusschen haakjes, het is een kleine ijzeren bak, zonder bodembak) in een hoek heb ik een bodembak gezet, welke ongeveer een derde van den bodem beslaat. Hierin zette ik vijf bloempotten, waarin ik de Eikvaren, Polypodium vulgare; Grootte wolfsklauw, Lycopodium; Moerasvaren, Polystichum thelypteris en Mannetjesvaren, Polystichum filix mas plantte. Hiertusschen zette ik een drinkbakte, zoodat dit overweld werd door de varens.

Dit geheel werd opgestopt met zand, waar overheen pollen Kussenmos kwamen te liggen, als camouflage voor de potten.

Eigenlijk moest er nog een afvoerhuisje in voor drainage, maar ik heb het eens zonder geprobeerd en de plantengroei bleef uitstekend, misschien dat het er bij kleinere bakken niet zoo op aankomt \*)

Nu komt het droge gedeelte. Dit bestaat uit twee potten met Engelsch gras, Armeria vulgaris en Muurpeper, Sedum acre. Verdere pollen mos en daaromheen een smalle zandlaag.

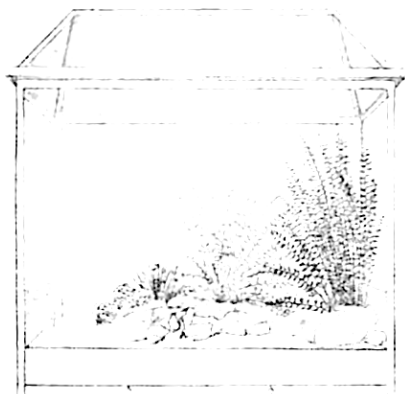
Op bijgaande schets ziet U het resultaat hiervan.

Ik hield hier een stel Levendbarende hagedissen, Lacerta vivipara en twee stel Zandhagedissen, Lacerta agilis, in. Deze konden goed met elkaar overweg en zij deden het zelfs zoo goed, dat een zandhagedis nog vier eieren heeft gelegd, welke helaas niet zijn uitgekomen.

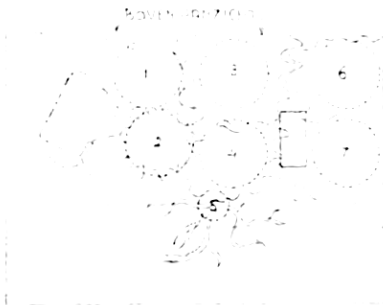
Mijn plan is het volgende seizoen mijn bak wéér gecombineerd vochtig en droog in te richten.

\*) Juist wel! Een kleiner terrarium is spoediger een modderpoel dan een flinke groote bak. Alles hangt echter af van de afscheiding en de wijze van sproeien of bestuiven (Red.).

GECOMBINEERD VOCHTIG-DROOG  
TERRARIUM



VOCHTIG DEELTE



DROOG DEELTE

1. MUURPEPER
2. ENGLSCH GRAS

3. EIKVAREN
4. MOERASVAREN
5. GROOTE WOLFSKLAUW
- 6-7. MANNETJESVAREN

B